

Słowa kluczowe: talent, nauka Kościoła, ewangelizacja, wychowanie, pedagogika chrześcijańska

Keywords: talent, Church teaching, evangelism, education, Christian pedagogy

Grzegorz Grochowski

PAPIESKI WYDZIAŁ TEOLOGICZNY W WARSZAWIE

COLLEGIUM JOANNEUM

ORCID: 0000-0003-1862-042X

POJĘCIE „TALENT” W WYBRANYCH WYPOWIEDZIACH WSPÓŁCZESNEGO KOŚCIOŁA

WSTĘP

Od zarania dziejów ludzkie poznanie dąży do zinterpretowania fenomenu różnic indywidualnych między osobami, przejawiającego się w bogactwie typów osobowościowych, wielości temperamentów oraz stylów poznawczych, niejednakowości potencjału intelektualnego a także zróżnicowanej zdolności jednostek do sprostania wyzwaniom szeroko rozumianego rozwoju. W centrum uwagi sytuuje się indywidua przejawiające wyróżniające się czy wręcz wybitne predyspozycje do określonych działań, odnotowujące na swoim koncie znaczące osiągnięcia w różnych dziedzinach życia, którym towarzyszy pasja i zaangażowanie, zaś jakość ich wytworów wyrasta ponad przeciętną. Jednocześnie istnieje przeświadczenie, że każdy człowiek ma własne niepowtarzalne atuty, które mogą pomóc mu w osiągnięciu życiowej pomysłowości na własną miarę. Jaką naturę ma ów indywidualny potencjał, skąd pochodzi, w jaki sposób go odkryć, rozwinąć i najefektywniej wy-

korzystać? Wyjaśnień tych faktów poszukiwano w mitach i wierzeniach religijnych czy spekulacji filozoficznych, zaś w ostatnich wiekach bada się je także opierając się na metodologii nauk szczegółowych (społecznych, humanistycznych, ścisłych, przyrodniczych a także nauk o sztuce).

Od dłuższego czasu z problematyką ludzkich zdolności i uzdolnień związane jest pojęcie *talent*, wywiedzione z popularnej przypowieści ewangelicznej (Mt 25,14-30)¹. Ewangelia Mateusza użyła słowa określającego najwyższą starożytną jednostkę wagowo-pięniężną² jako symbolu dóbr duchowych, danych człowiekowi przez Chrystusa, przeznaczonych do pomnażania i przedstawianych do rozliczenia w końcu czasów. Po jakimś czasie w bodajże wszystkich językach europejskich zakres pojęcia *talent* uległ rozszerzeniu (Długosz–Kurczabowa, 2008, s. 654; Brückner, 1985, s. 654)³. Jego społeczno-kulturowe oraz artystyczne znaczenie (zdolność, dar, mocna strona, unikalny potencjał, osoba ponadprzeciętnie uzdolniona) wysunęło się na plan pierwszy, odsuwając w cień pierwotny czysto religijny i duchowy charakter⁴.

1 „Podobnie też [jest] jak z pewnym człowiekiem, który mając się udać w podróż, przywołał swoje sługi i przekazał im swój majątek. Jednemu dał pięć talentów, drugiemu dwa, trzeciemu jeden, każdemu według jego zdolności, i odjechał. Zaraz ten, który otrzymał pięć talentów, poszedł, puścił je w obrót i zyskał drugie pięć. Tak samo i ten, który dwa otrzymał; on również zyskał drugie dwa. Ten zaś, który otrzymał jeden, poszedł i rozkopawszy ziemię, ukrył pieniądze swego pana. Po dłuższym czasie powrócił pan owych sług i zaczął rozliczać się z nimi. Wówczas przyszedł ten, który otrzymał pięć talentów. Przyniósł drugie pięć i rzekł: »Panie, przekazałeś mi pięć talentów, oto drugie pięć talentów zyskałem«. Rzekł mu pan: »Dobrze, sługo dobry i wierny! Byłeś wierny w rzeczach niewielu, nad wieloma cię postawię: *wejdź do radości twego pana!*« Przeszedł również i ten, który otrzymał dwa talenty, mówiąc: »Panie, przekazałeś mi dwa talenty, oto drugie dwa talenty zyskałem«. Rzekł mu pan: »Dobrze, sługo dobry i wierny! Byłeś wierny w rzeczach niewielu, nad wieloma cię postawię: *wejdź do radości twego pana!*« Przeszedł i ten, który otrzymał jeden talent, i rzekł: »Panie, wiedziałem, żeś jest człowiek twardy; chcesz żąć tam, gdzie nie posiałeś, i zbierać tam, gdzieś nie rozsypał. Bójąc się więc, poszedłem i ukryłem twój talent w ziemi. Oto masz swoją własność!« Odrzekł mu pan jego: »Sługo zły i gnuśny! Wiedziałeś, że chcę żąć tam, gdzie nie posiałeś, i zbierać tam, gdzieś nie rozsypał. Powinieneś więc być oddać moje pieniądze bankierom, a ja po powrocie byłbym z zyskiem odebrał swoją własność. Dlatego odbierzcie mu ten talent, a dajcie temu, który ma dziesięć talentów. Każdemu bowiem, kto ma, będzie dodane, tak że nadmiar mieć będzie. Temu zaś, kto nie ma, zabiorą nawet to, co ma. A sługę nieużytecznego wyrzucicie na zewnątrz – w ciemność! Tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.« (BT, 2002, s. 1173–1174).

2 Od 24 do 50,46 kg złota lub 21,82 do 67,32 kg srebra (zob. Piszczek, red., 1990, s. 724).

3 Prymarne współcześnie znaczenie słowa *talent* ma charakter metaforyczny. Polska leksykografia wykazuje, że stanowi ono przenośnię, która trafiła do języków europejskich – w tym polskiego – za pośrednictwem Biblii a konkretnie przypowieści o talentach, zawartej w Ewangelii Mateusza (Mt 25,14-30). Dokonać się to miało według następującego schematu: *talent* jako „wartościowa moneta” → „cenny dar” → „przymiot, dar przyrodzony” → „wybitne uzdolnienia”.

4 „Niezwyczajna, nieprzeciętna zdolność twórcza; wybitne uzdolnienie do czegoś” (Szymczak, red., 1994, s. 475); „Szczególne, wybitne uzdolnienie w jakimś kierunku, predyspozycja, zdolności” (Dunaj, red., 1996, s. 1120); „Wybitne, wrodzone uzdolnienie do czegoś” (Bańko, red., 2003, s. 1231); „Wybitne uzdolnienie do czegoś” (Bralczyk, red., 2005, s. 835).

Czy oznacza to, że wyraz *talent* stracił całkowicie konotacje teologiczne, stanowiąc wyłączną domenę nauk szczegółowych? Czy o potocznych skojarzeniach z tym terminem powinna decydować wyłącznie popkultura lub też może pojęcie to stało się zakładnikiem języka, jakim posługują się obecnie popularne telewizyjne produkcje? Odpowiedź na powyższe pytania wydaje się mieć niebagatelne znaczenie dla pedagogiki chrześcijańskiej i katechezy nakierowanej na odkrywanie i realizację chrześcijańskiego powołania.

W niniejszej publikacji dokonana zostanie analiza wybranych wypowiedzi współczesnego Kościoła, w których pojęcie *talent* odgrywa istotną czy wręcz kluczową rolę. Wypowiedzi te zawierają interesujące i ważne inspiracje zarówno dla teologii systematycznej jak i duszpasterstwa oraz katechezy. Zebranie i usystematyzowanie stwierdzeń Kościoła na temat talentu powinno okazać się pomocne przy konstruowaniu systematycznej refleksji teologicznej dotyczącej natury i obszarów ludzkiego utalentowania. Biorąc pod uwagę, że stwierdzenia Kościoła mają dla chrześcijańskiego przepowiadania funkcję nie tylko dyrektywną w odniesieniu do treści, lecz również inspiratywną w aspekcie formy przekazu, należy uważnie przyglądać się językowi przepowiadania współczesnego Kościoła. Sięgając po określenia typu *talent*, *utalentowanie*, *uzdolnienia* itp., najwyraźniej wskazuje się, że mają one istotną znaczącą „nośność” pastoralno-katechetyczną.

Zarówno cele jak metodologia niniejszego artykułu umiejscowione są w obszarze teologii pastoralnej oraz powiązanej z nią katechetyki integralnej (Przygoda, 2009, s. 31–43; Majewski, 1998). Dyscypliny te operują w trzech zasadniczych perspektywach analitycznych: *m o d e l o w e j* (jak powinno wyglądać samourzeczywistnianie się Kościoła we współczesnym świecie a w tym realizowana przezeń katechetyczna posługa słowa), *r e a l i z a c y j n e j* (jaki kształt przyjmuje obecna rzeczywistość eklezjalna oraz praktyka katechetyczna) i *p o s t u l a t y w n e j* (co należałoby zrobić i jakich zmian dokonać, aby realia zbliżyć do modelu). Przywołanie wybranych dokumentów Stolicy Apostolskiej oraz wypowiedzi i publikacji papieża poczynawszy od Leona XIII aż do papieża Franciszka, stanie się przyczynkiem do skonstruowania modelu przepowiadania i nauczania katechetycznego, uwzględniającego zagadnienie realizacji chrześcijańskiego powołania we współczesnym świecie a w szczególności miejsce i misję ludzi świeckich (Grochowski, 2008a; 2008b). Wskazane zostaną także wnioski i postulaty (rekomendacje) oraz zaproponowane niektóre użyteczne zastosowania pojęcia *talent* na terenie katechezy oraz szeroko rozumianej posługi słowa w Kościele.

TALENT W DWOJAKIM ROZUMIENIU

Słowo *talent* pojawia się w wypowiedziach współczesnego Kościoła w dwóch znaczeniach. Pierwsze z nich można określić jako teologiczne lub „duchowe”. Nawiązuje ono bezpośrednio do przesłania przypowieści z Ewangelii Mateusza Mt 25,14-30, potwierdzonego zarówno przez część tradycji patrystycznej (Hilary z Poitiers, 2002, s. 180–182; Orygenes, 2002, s. 116–125; Grzegorz Wielki, 1969, s. 56–61; Hieronim ze Strydonu, 2008, s. 181–184) jak i współczesną egzegezę (Paciorek, 2013, s. 446–459; 2008, s. 500–508). Znaczenie to najlepiej obrazuje wypowiedź papieża Benedykta XVI podczas dokonanego przezeń wprowadzenia do modlitwy *Anioł Pański* w dniu 16 listopada 2008 r.:

Człowiek z przypowieści jest samym Chrystusem, słudzy – uczniami, a talenty są darami, które im powierza. Owe dary, obok naturalnych zalet, są bogactwami, które Pan Jezus zostawił nam w spuściźnie, abyśmy je dobrze wykorzystali: Jego Słowo, które zawiera Ewangelia; chrzest odnawiający nas w Duchu Świętym; modlitwa «Ojcze nasz», której słowami zwracamy się do Boga jako dzieci zjednoczone w Synu; Jego przebaczenie, którym przykazał nam objąć wszystkich; sakrament Jego Ciała wydanego w ofierze i przelanej Krwi. Jednym słowem: Królestwo Boga, którym jest On sam, obecny i żyjący pośród nas (Benedykt XVI, 2009a, s. 54).

W tym rozumieniu talenty przekazane każdemu ze sług utożsamiane są z darami łaski, które wchodzi w skład dziedzictwa pozostawionego przez Chrystusa Kościołowi w intencji partycypowania w nich i pomnażania poprzez realizację misji ewangelizacyjnej (Ratzinger, 2005a, s. 75–76). Szczególnie brzemienne i poruszające jest sformułowanie podsumowujące przytoczoną myśl, gdzie Benedykt XVI utożsamia talenty z królestwem Bożym, którym jest sam Chrystus obecny pośród nas. Jest to najbardziej radykalnie chrystocentryczne zinterpretowanie omawianego pojęcia. Duchowe rozumienie talentów zostało przypomniane dokładnie 6 lat później również podczas wprowadzenia do modlitwy *Anioł Pański* przez papieża Franciszka (Franciszek, 2014, s. 52)⁵. Pomnażanie talentów, pojmowanych jako dar Bożego królestwa, w jego rozumieniu utożsamia się z ewangelizacją (tamże)⁶.

5 „Człowiek z przypowieści przedstawia Jezusa, sługami jesteśmy my, a talenty to dziedzictwo, które Pan nam powierza. Co jest dziedzictwem? Jego Słowo, Eucharystia, wiara w Ojca niebieskiego, Jego przebaczenie..., krótko mówiąc, wiele rzeczy, Jego najcenniejsze dobra. To jest dziedzictwo, które On nam powierza. Nie tylko żebyśmy go strzegli, ale żebyśmy je powiększali!”

6 „Ta przypowieść pobudza nas do tego, byśmy nie ukrywali naszej wiary i naszej przynależności do Chrystusa, byśmy nie «zakopywali» Słowa Ewangelii, ale sprawili, żeby rozpowszechniało się ono w naszym życiu, w naszych relacjach, w konkretnych sytuacjach, jak moc, która powoduje przełom, która oczyszcza, która odnawia”.

Drugie znaczenie słowa *talent*, którym posługuje się obecnie Kościół, odwołuje się do potocznego, rozszerzonego rozumienia. W tym miejscu wypada ponownie przywołać fragment cytowanej wypowiedzi Benedykta XVI:

Talent był starożytną rzymską jednostką monetarną o wielkiej wartości, a ze względu na popularność tej przypowieści stał się synonimem osobistego przymiotu, który każdy powinien dobrze wykorzystać (Benedykt XVI, 2009a, s. 54).

Potoczne rozumienie pojęcia *talent* – jako przymiotu czy zdolności – również swoje korzenie czerpie z Mateuszowej przypowieści, jednak przez alegoryczną interpretację Pisma Świętego w starożytności, średniowieczu i literaturze nowożytnej, wpisało się ono na stałe do języka współczesnej kultury (Popławski, 2007, s. 187–194). Językoznawcy zaliczają słowo *talent* (gr. *τάλαντον*) do biblizmów, czyli wyrazów i frazeologizmów, które wywodzą się z Biblii i funkcjonują na terenie języka potocznego, literatury czy publicystyki, nawiązując do pierwotnego znaczenia ale często je modyfikując lub uwypuklając jego pierwotny charakter (Godyń, 1995, s. 7). Słowo to jest europeizmem, czyli słowem występującym w językach o genezie europejskiej. Stanowi zawartość praktycznie wszystkich słowników językowych kultury łacińskiej bądź to w brzmieniu takim, jak w języku polskim⁷ lub też w niewielkim stopniu zmienionym⁸.

Zapewne owa popularność pojęcia spowodowała, że zdecydowana większość wypowiedzi Kościoła, przeanalizowanych na potrzeby niniejszej refleksji, odwołuje się do poszerzonego, „kulturowego” rozumienia wyrazu *talent*. Jednak zanim przesledzone zostaną poszczególne konteksty użycia słowa, istotne jest skonstatowanie zasadniczej różnicy między pojmowaniem talentu w analizowanych wypowiedziach a znaczeniem utrwalonym na terenie leksykologii. Otóż większość słowników łączy talent z wyróżnianiem się w jakiejś dziedzinie, wyrastaniem ponad normę, natomiast w przepowiadaniu kościelnym zdecydowanie dominuje inkluzywne pojmowanie talentu. Doskonale obrazuje to poniższa wypowiedź papieża Franciszka:

7 W brzmieniu najpowszechniejszym wyraz *talent* występuje w następujących językach: albański, angielski, bośniacki, chorwacki, czeski, duński, estoński, francuski, kataloński, luksemburski, maltański, niderlandzki, niemiecki, norweski, polski, rumuński, słowacki, słoweński, walijski.

8 W wersji nieco zmodyfikowanej słowo *talent* ma następujące brzmienie: *talentu* – baskijski, korsykański; *malem* – białoruski, macedoński; *malanm* – bułgarski, rosyjski, ukraiński; *talento* – filipiński, galicyjski, hiszpański, portugalski, włoski; *taleni* – hawajski; *tallainne* – irlandzki; *talán* – kreolski; *talentas* – litewski; *talentum* – łaciński; *talants* – lotewski; *malenam* – serbski; *tàlant* – szkocki; *talang* – szwedzki; *talente* – szwajcarski.

Przed wszystkim uznajmy to: mamy talenty, jesteśmy „utalentowani” w oczach Boga. Dlatego nikt nie może uważać, że jest bezużyteczny, nikt nie może uznać, że jest tak ubogi, iż nie może dać czegoś innym (Franciszek, 2017a, s. 15).

Owa powszechność utalentowania jest źródłem imperatywu rozwoju osobistego (Paweł VI, 1967, s. 743) i służby bliźniemu. Rzekomy brak lub niedostatek obdarowania nie może być wymówką dla bierności i inercji w zaangażowaniu (Franciszek, 2014, s. 50)⁹. Dotyczy to wszystkich pól na których występują ludzkie uzdolnienia. Nie oznacza to jednakowoż egalitarystycznego podejścia do zagadnienia uzdolnień, gdyż „»talenty« nie zostały równo rozdzielone” (KKK, p. 1936). Co więcej – w zróżnicowaniu (ilościowym, jakościowym czy rodzajowym) – dostrzegany jest element Bożego planu, który zakłada zależność ludzi od siebie, ich wzajemną potrzebność i uzupełnianie się indywidualnych potencjałów¹⁰.

OBSZARY UTALENTOWANIA

Jak zaznaczono wcześniej, różnorodność utalentowań jest ściśle związana ze społecznym charakterem natury ludzkiej. Odpowiada wielorakim obszarom duchowej, kulturowej i materialnej aktywności człowieka, w których indywidualne predyspozycje znajdują zastosowanie. Rozwijanie i używanie tych predyspozycji stanowi zwłaszcza dla chrześcijan świeckich, praktycznie nieograniczoną przestrzeń apostołstwa i służby człowiekowi:

Każde środowisko, nawet najbardziej dalekie i niedostępne, może stać się miejscem, w którym można pomnażać talenty. Nie ma sytuacji czy miejsc, w których niemożliwe byłyby chrześcijańskie obecność i świadectwo (Franciszek, 2014, s. 50).

9 „Dół wykopany w ziemi przez sługę «złego i gnuśnego» (w. 26) wskazuje na strach przed ryzykiem, blokujący kreatywność i płodność miłości. Ponieważ lęk przed ryzykiem miłości nas blokuje. Jezus nie prosi nas, byśmy przechowywali Jego łaskę w kasie pancерnej! Jezus nas o to nie prosi, ale chce, abyśmy używali jej z pożytkiem dla innych”.

10 „Zachodzą bowiem między ludźmi bardzo wielkie i bardzo liczne różnice naturalne, różnice w inteligencji, pilności, zdrowiu i siłach; a za tymi różnicami już sama z siebie idzie różnorodność warunków życiowych. I to sprzyja zarówno jednostkowemu, jak powszechnemu dobru; życie zbiorowe bowiem potrzebuje różnych uzdolnień i różnych talentów do swych zadań, a do podjęcia się ich skłaniają ludzi przede wszystkim właściwe im różnice osobiste” (Leon XIII, 1987, p. 14, s. 41-65). Myśl tę podejmuje *Katechizm Kościoła Katolickiego*: „Różnice te są związane z planem Boga, który chce, by każdy otrzymywał od drugiego to, czego potrzebuje, i by ci, którzy posiadają poszczególne »talenty«, udzielali dobrodziejstw tym, którzy ich potrzebują” (KKK 1937).

Analizując wypowiedzi Kościoła, można wskazać siedem domen rozwoju uprzywilejowanych w aspekcie odkrywania i wykorzystania ludzkich talentów.

Talent dla wspólnoty i misji

Pierwsza z domen ma charakter *ad intra* i dotyczy zaangażowania w wspólnotę i misję Kościoła (Jan Paweł II, 1988, p. 18–30, s. 43–80). Owo zaangażowanie polega na aktywnym pożytkowaniu własnych uzdolnień w braterskiej służbie społeczności chrześcijan oraz głoszeniu Ewangelii światu¹¹.

Charakterystyczne jest, że wezwania do wykorzystania indywidualnego obdarowania w służbie Ewangelii i Kościołowi kierowane są w sposób szczególnie do ludzi młodych¹². Młodość jest bowiem okresem owocnym w aspekcie rozpoznawania i rozwijania własnych zdolności (Jan Paweł II, 2006a, p. 11). Bardzo istotne jest, aby na tym etapie życia nie odrywać troski o rozwój indywidualnych predyspozycji od istoty powołania chrześcijańskiego jakim jest świadome i aktywne uczestnictwo we wspólnocie i misji Kościoła, a także utrwalac świadomość własnej eklezjalnej podmiotowości¹³. Kościół jako społeczność wszystkich wiernych ma wspierać młodych w tym zadaniu¹⁴. Co więcej, zaangażowanie i entuzjazm młodzieży samo w sobie interpretowane jest jako znak czasu i swoisty talent, dany Kościołowi do pomnażania i spożytkowania¹⁵.

Życie społeczne i polityczne

Drugim obszarem pomnażania talentów i służenia nimi dla powszechnego dobra jest społeczeństwo ujęte w struktury obywatelskie i polityczne (Pius XI, 1937,

11 „Pragnę zachęcić coraz więcej wiernych, aby z odwagą i miłością do Pana podjęli tę służbę Kościołowi, poświęcając hojnie swój czas i talenty” (Jan Paweł II, 1995, s. 20–21; 1988, p. 49).

12 „Oddajcie wasze talenty i wasz młodzieńczy zapał na służbę głoszenia Dobrej Nowiny” (Jan Paweł II, 2004, s. 14). Wezwanie powtarza Benedykt XVI: „Kościół wam ufa i jest wam głęboko wdzięczny za niesioną przez was radość i dynamizm: wykorzystujcie wspaniałomyślnie wasze talenty w służbie głoszenia Ewangelii!” (Benedykt XVI, 2013; Jan Paweł II, 2006a, p. 1, s. 251–276; 2006b, s. 616).

13 „Z hojnością właściwą młodości i bez zastrzeżeń oddajcie w służbę Kościołowi wasze młode talenty. Zajmijcie w nim własne miejsce - tych, którzy są nie tylko przedmiotem troski duszpasterskiej, ale nade wszystko aktywnymi uczestnikami jego misji (por. *Christifideles laici*, 46). Kościół należy do was, więcej - wy jesteście Kościołem!” (Jan Paweł II, 2006c, s. 509). W innym miejscu czytamy: „Oddajcie zatem wasze talenty na służbę nowej ewangelizacji, aby odtworzyć tkankę chrześcijańskiego życia!” (Jan Paweł II, 2004a, s. 34). „Chrystus i Kościół potrzebują waszych niepowtarzalnych talentów” (Jan Paweł II, 2006d, s. 156; por. 2006b, s. 616; 1985, s. 584–587).

14 „Właśnie ludzie młodzi pragną, aby rozbudzano i odkrywano ich umiejętności i talenty” (Benedykt XVI, 2009b, s. 205); „Trzeba im towarzyszyć i wspierać, aby ujawniły się talenty, umiejętności i kreatywność młodych, oraz zachęcać ich do brania odpowiedzialności” (Franciszek, 2019, p. 170).

15 „Jak przypominałem wyżej, podczas Jubileuszu właśnie młodzież dała nam świadectwo wielkoduszności i gotowości do służby. Musimy umieć docenić tę krzepiącą postawę, inwestując ten entuzjazm młodych jako nowy talent (por. Mt 25, 15), który Pan dał w nasze ręce, abyśmy go pomnażali” (Jan Paweł II, 2006e, p. 40, s. 552).

p. 30). Wypowiedzi Kościoła wskazują wprost na istnienie talentu do działalności politycznej (Sobór Watykański II, 1968a, p. 75, s. 604). Manifestuje się on z jednej strony jako talent przywództwa (Leon XIII, 1987, p. 19; dotyczy to mniej licznej grupy) a z drugiej strony uzewnętrznia się w efektywnie realizowanej trosce o dobro wspólne. W tej drugiej formie utalentowanie społeczno-polityczne jest udziałem większej grupy obywateli i przejawia się w aktywności wolontarystycznej, realizowane indywidualnie oraz w ramach zrzeszeń tworzących społeczeństwo obywatelskie (Franciszek, 2017b, s. 26).

Jako główne wyzwania dla talentów zainwestowanych w życie społeczne, wskazuje się następujące zagadnienia: troska o zrównoważenie w społeczeństwie przez sprawiedliwą redystrybucję dóbr; poszanowanie środowiska i roztropne korzystanie z zasobów Ziemi; walka z dyskryminacją i rasizmem; promowanie krytycznych, solidarnych i przyjaznych środowisku wzorców konsumpcji; kontrola mechanizmów finansowych i wdrażanie nowych wzorców inwestycji; upowszechnianie nowych sposobów opieki społecznej; solidarność z ubogimi i walka z głodem na świecie; krzewienie poszanowania dla ludzkiej pracy; działanie w służbie kultury życia; budowanie pokoju między narodami; dialog międzyreligijny; właściwy użytek środków społecznego przekazu (XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, 2018, s. 21).

Aby społeczeństwo mogło być beneficjentem utalentowania poszczególnych jednostek, samo również powinno zadbać o talenty. Nauczanie Kościoła zarówno w dokumentach jak i wypowiedziach papieskich zwraca uwagę na to zagadnienie, wskazując, że los zdolnych ludzi (szczególnie młodych) powinien stanowić jeden z priorytetów w polityce społecznej realizowanej przez państwo (Papieska Rada Iustitia et Pax, 2005, p. 355, 495; Jan Paweł II, 2006f, s. 879–882; 2006g, s. 316–321).

Kultura, sztuka i media

Kolejna sfera aktywności ludzkiej w której wyraźnie dostrzegana jest rola talentu, obejmuje szeroko pojętą służbę dziedzictwu kulturalnemu, pięknu artystycznemu a także działalność w obszarze środków komunikacji społecznej. Przepowiadanie Kościoła zmierza z jednej strony do uświadomienia doniosłości oraz genezy tego typu obdarowania a z drugiej wskazuje na kluczowe zasady określające odpowiedzialność za realizację posiadanego potencjału.

W obszarze szeroko pojętej kultury, do zrozumienia natury utalentowania kluczowym słowem jest **d z i e d z i c t w o** :

Przypomina się tutaj przypowieść o talentach, które otrzymujemy od Stwórcy za pośrednictwem naszych rodziców i rodziny, a także wspól-

noty narodowej, do jakiej należymy. Nie możemy wobec tego dziedzictwa zachować postawy biernej czy wręcz marnotrawnej, tak jak ostatni z owych sług wymienionych w przypowieści o talentach. Musimy uczynić wszystko, na co nas stać, aby do duchowe dziedzictwo przejąć, potwierdzić, utrzymać i pomnożyć (Jan Paweł II, 2006a, p. 11; por. KKK 1880).

Kultura danego narodu jest obok rodziny, podstawowym nośnikiem utalentowania. Z drugiej strony sama w sobie jest talentem, który należy „przyjąć, potwierdzić, utrzymać i pomnożyć”. Szczególna rola w tym względzie przypisana jest sztuce, która jako forma mądrości praktycznej stanowi owoc „talentu danego przez Stwórcę i wysiłku człowieka” (KKK 2501). Wypowiedzi Kościoła wskazują na misteryjny charakter talentu artystycznego, podkreślając, iż jego używanie stanowi pewien rodzaj partycypacji w potęgze stwórczej Boga (Jan Paweł II, 2005, p.1):

Kto dostrzeга w sobie tę Bożą iskrę, którą jest powołanie artystyczne – powołanie poety, pisarza, malarza, rzeźbiarza, architekta, muzyka, aktora... – odkrywa zarazem pewną powinność: nie można zmarnować tego talentu, ale trzeba go rozwijać, ażeby nim służyć bliźniemu i całej ludzkości (tamże, p. 4).

Talent artystyczny rodzi u posiadacza trojaką odpowiedzialność: za siebie i rozwój własnego obdarowania, za wykorzystanie daru dla potrzeb bliźniego i społeczności oraz za oddziaływanie moralne wytworów własnego artystycznego geniuszu (Jan Paweł II, 2004c; Pius XII, 1957, p. 100; Benedykt XVI, 2010, s. 29). Podobnie kształtuje się posłannictwo ludzi mediów. „Od tego, jak wykorzystają zasoby swego talentu i umiejętności zawodowych, w dużej mierze zależy formacja tych, którzy jutro mają ulepszać nasze społeczeństwo” (Jan Paweł II, 2006h, s. 889). Predyspozycje danej osoby do zaangażowania w obszar społecznych środków komunikacji, zobowiązują ją do zaangażowania na rzecz profesjonalnej medialnej prezentacji orędzia ewangelicznego wraz z liturgią i życiem Kościoła (Pius XII, 1937, p.136)¹⁶.

Praca i działalność ekonomiczna

Ważny kontekst dla odkrywania i pomnażania talentów stanowi aktywność gospodarcza człowieka i jego praca zawodowa. Wypowiedzi Kościoła w tym tema-

¹⁶ Ważne stwierdzenie Jana Pawła II: „Wiadomo, że owe »potężne pomoce« wymagają ze strony ludzi, którzy się nimi posługują, szczególnych umiejętności i talentów, a do jasnego porozumiewania się za pomocą tych »nowych języków«, potrzebne są specjalne uzdolnienia i odpowiednie przygotowanie” (Jan Paweł II, 2006i, s. 909–912).

cie skierowane są zarówno do pracobiorców jak i pracodawców. W przypadku tych pierwszych podkreśla się przede wszystkim, że posiadane uzdolnienia stanowią podstawę do rozeznania najlepszego dla danej jednostki rodzaju zawodu. Stanowi to nieodłączny element życiowego powołania (Jan Paweł II, 1998, s. 137; Ratzinger, 2005b, s. 256–257). Praca stanowi naturalną drogę czynienia ze swoich talentów użytku, który jest zgodny z wolą Stwórcy (KKK 2427–2428).

W odniesieniu do pracodawców kluczowe jest zapewnienie im przestrzeni wolności (Papieska Rada Iustitia et Pax, 2005, p. 336). Ustrój ekonomiczny powinien sprzyjać uzewnętrznianiu się talentu przedsiębiorczości (KKK 2429; Jan Paweł II, 1997a, s. 662–668) oraz czerpaniu z niego korzyści materialnych, gdyż w przeciwnym przypadku znacznemu obniżeniu uległaby motywacja ludzi do pracy i życiu gospodarczemu groziłby regres. Osoby realizujące się jako podmioty działalności gospodarczej mają taką samą odpowiedzialność w obszarze utalentowania co każdy człowiek, którego obowiązkiem jest wykorzystywać i pomnażać posiadane talenty:

W obliczu Objawienia działalność ekonomiczna musi być postrzegana oraz prowadzona jako świadoma odpowiedź na wezwanie Boga skierowane do każdego człowieka. [...] Odpowiednie zarządzanie uzyskanymi darami, w tym również dobrami materialnymi, jest działaniem sprawiedliwym w stosunku do siebie oraz do innych ludzi: to, co się otrzymuje, musi być dobrze wykorzystane, przechowywane, powiększane, według nauki płynącej z przypowieści o talentach (por. Mt 25,14-30; Łk 19,12-27) (Papieska Rada Iustitia et Pax, 2005, p. 326).

Nauka i technika

W bliskim sąsiedztwie ekonomii i rzeczywistości pracy ludzkiej posadowiona jest kolejna domena w której nauczanie Kościoła dostrzega istotną czy wręcz kluczową rolę talentu. Rozwój nauki i technologiczny postęp ludzkości, dokonujący się dzięki doskonaleniu ludzkiego geniuszu i twórczemu wykorzystaniu inteligencji, postrzegany jest jako szczególnie aspekt realizacji biblijnego nakazu czynienia sobie ziemi poddaną (tamże, p. 456).

Pośród dziedzin wiedzy, nauczanie Kościoła w sposób szczególny docenia wyjątkową rolę teologii, wskazując na doniosłość odpowiedzialności osób nią się zajmujących, których talenty i dary duchowe od wieków zapewniają harmonizację treści objawienia chrześcijańskiego z wymogami rozumu ludzkiego a także utrwalają czystość i niezmienność nauki apostoelskiej (Leon XIII, 1879, p. 4, 14). Ponadto na

wyjątkową uwagę i docenienie zasługuje działalność uczonych z różnych dziedzin, którzy wykorzystują swój intelektualny potencjał dla uzasadnienia i obrony wiary we współczesnym pluralistycznym i zsekularyzowanym świecie (Paweł VI, 1964, p. 31; Jan Paweł II, 1988, p. 50).

Edukacja

Domeną życia człowieka, mającą ścisły związek ze zjawiskiem utalentowania, jest edukacja. Z jednej strony nauczanie dzieci i młodzieży samo w sobie wymaga się określonych zdolności pedagogicznych (które nie są udziałem wszystkich) a z drugiej – w całokształcie systemów szkolnictwa – rozpoznawanie i rozwijanie indywidualnych predyspozycji uczniów powinno odgrywać rolę pierwszoplanową. Podkreślają to liczne wypowiedzi Kościoła, które skierowane są przede wszystkim do podmiotów szkolnictwa katolickiego:

Na szczególną refleksję zasługują katolickie instytucje edukacyjne, wyrażające troskę Kościoła o integralną formację młodych ludzi [...] Szczególną uwagę należy poświęcić w tych środowiskach na krzewienie kreatywności młodych w dziedzinie nauki i sztuki, poezji i literatury, muzyki i sportu, świata cyfrowego i mediów, itp. W ten sposób ludzie młodzi będą mogli odkryć swoje talenty, a następnie oddać je do dyspozycji społeczeństwa dla dobra wszystkich (XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, 2018, p. 158).

Rodzina i wychowanie

W obszarze wychowania, uwzględniającego unikalność indywidualnego potencjału, wybitną rolę odgrywa rodzina. W niej – przez budowanie wspólnoty miłości a także macierzyństwo i ojcostwo – najpełniej uwidaczniają się zarówno talenty kobiet jak i mężczyzn (Jan Paweł II, 1988, p. 50). Służą one wzajemnej służbie we wspólnocie miłości oraz wychowywaniu do rozwoju podług jednostkowych możliwości i zadatków (Jan Paweł II, 1997c, s. 247–327). Interesujące przy tym jest rozróżnienie w wypowiedziach Kościoła współczesnego talentów charakterystycznych dla mężczyzn i tych właściwych kobietom (Jan Paweł II, 1988, p. 50; 1997d, s. 30; 1997e, s. 349). Jest to warte podkreślenia, gdyż ujęcie chrześcijańskie znajduje się w wyraźnej opozycji do trendów zmierzających do „genderyzacji” płci, a co za tym idzie uczynienia męskości i kobiecości nie tyle przejawami natury ile wytworami umowy kulturowej.

Talent człowieczeństwa – ujęcie holistyczne

Wskazane wyżej dziedziny obejmują większość obszarów aktywności współczesnego człowieka, w których odkrywa on i pomnaża otrzymane od Stwórcy talenty. Wylczenie ich nie wyczerpuje jednak zagadnienia ludzkiego obdarowania. W celu dopełnienia warto sięgnąć po wyjątkowo trafne (można zaryzykować stwierdzenie: genialne) – holistyczne ujęcie ludzkiego potencjału, obecne w nauczaniu św. Jana Pawła II. Przy użyciu słownictwa zaczerpniętego z Mt 25,14-30, papież wyraził całokształt powołania człowieka. Wskazał, że samo człowieczeństwo należy rozumieć jako talent:

„Być człowiekiem” – to podstawowe powołanie człowieka: „być człowiekiem” na miarę daru, jaki otrzymał. Na miarę tego „talentu”, którym jest samo człowieczeństwo, a z kolei dopiero na miarę wszystkich talentów, jakimi został obdarzony (Jan Paweł II, 1997c, p. 9)¹⁷.

W przytoczonych wyżej słowach i paralelnych wypowiedziach, autor używa pojęcia talentu oraz metaforyki przypowieści z Ewangelii Mateusza do zinterpretowania sensu i celu życia ludzkiego. Wskazuje, że istotą powołania człowieka jest samourzeczywistnianie (Jan Paweł II, 2006a, p. 3), czyli aktualizowanie własnej potencjonalności (tamże, p. 9). Dokonuje się ono w procesie samowychowania, czyli samodzielnej, świadomej aktywności pedagogicznej, której przedmiotem i podmiotem jest ta sama osoba. Aktywność ta ma charakter integralny (obejmuje wszystkie sfery człowieczeństwa), personalny (stanowi osobisty, podmiotowy wybór), chrystocentryczny (koncentracja na Jezusie, poddanie się łasce) i permanentny (trwa przez całe życie). Z owoców samourzeczywistnienia trzeba będzie „zrobić rozliczenie przed Panem”¹⁸.

17 Podobna myśl przedstawiona również przez Jana Pawła II: „...każdy z nas [...] dysponuje nade wszystko jednym: uniwersalnym talentem, którym jest nasze człowieczeństwo, nasze ludzkie »być« (*esse*). Ewangelia ze swym przykazaniem miłości uczy nas pomnażania tego przede wszystkim talentu: talentu naszego człowieczeństwa” (Jan Paweł II, 1997f, s. 1991). Ta sama myśl: „*Życie jest talentem* (por. Mt 25,14-30) powierzonym nam, aby go przekształcać, pomnażać i czynić darem dla innych” (Jan Paweł II, 1996).

18 „*Życie zostaje powierzone człowiekowi jako skarb, którego nie wolno mu roztrwonić i jako talent do wykorzystania. Człowiek musi się z niego rozliczyć przed swoim Panem* (por. Mt 25, 14-30; Łk 19, 12-27)” (Jan Paweł II, 1997g, s. 912).

CZŁOWIEK WOBEC TALENTU

Stwierdzenie o konieczności „rozliczenia się przed Panem” z efektów zarządzania powierzonymi dobrami prowadzi do kolejnego zespołu zagadnień prezentowanych w nauczaniu Kościoła, którym jest odniesienie osoby do otrzymanego daru – zarówno talentu, którym jest samo człowieczeństwo jak i talentów szczegółowych.

Rozpoznanie i akceptacja obdarowania

Fundamentem prawidłowej postawy wobec własnego obdarowania jest uznanie faktu, że się je posiada, oraz zdanie sobie sprawy z niepowtarzalnego charakteru własnej potencjalności. Jest to proces, który zaczyna się w dzieciństwie, intensyfikuje w okresie młodości, zaś szczególną głębię zyskuje w wieku dojrzałym¹⁹. Odkrywanie własnych zdolności i uzdolnień przynosi radość i nadzieję na spełnione życie (Jan Paweł II 2006a, p.12; Benedykt XVI, 2012, s. 9–13; Ratzinger, 2002, s.178–179). Przy czym ważne na tym etapie jest zrozumienie, że talent nie jest wartością absolutną i nie zawsze jest podstawową kompetencją warunkującą powołanie (Jan Paweł II, 2000; 2003, p. 2).

Pomnażanie i doskonalenie zasobów

Rozpoznane talenty są jak szlachetne kamienie, które dopiero poddane obróbce i właściwie opracowane olśniewają pełnią swojego blasku. W procesie doskonalenia własnych predyspozycji przepowiadanie Kościoła zwraca uwagę na specyficznie chrześcijańską motywację. Jest nią miłość i służba bliźniemu.

...rozwijajcie swoje talenty nie tylko po to, by zdobyć pozycję społeczną, ale także by pomóc innym „wzrastać”. Doskonalcie swoje umiejętności nie tylko po to, by stawać się bardziej „konkurencyjni” i „produktywni”, ale żeby być „świadkami miłości” (Benedykt XVI, 2007).

Owocowanie w służbie

Trzecim etapem odniesienia się do własnego potencjału jest praktyczne wykorzystywanie go w pracy zawodowej, na polu aktywności apostołskiej i w służbie społeczeństwu (Franciszek, 2014, s. 50). Domaga się ono wiary, odwagi i zaangażowania (Jan Paweł II, 2004d, s. 162). Talent spożytkowany w postaci posługi stanowi

19 „Z biegiem lat bowiem duch ludzki staje się coraz bardziej otwarty, dzięki czemu każdy przez pilną obserwację może odkryć talenty, którymi Bóg ubogacił jego duszę oraz owocniej wykorzystywać te charyzmaty, których Duch Święty udzielił mu dla dobra braci” (Sobór Watykański II, 1968b, p. 30, s. 403).

jeden z podstawowych elementów duchowości chrześcijańskiej i stanowi drogę uświęcenia (Jan Paweł II, 1988, p. 58; 1998, s. 137).

Zakopany talent

Kościół wskazuje również na bariery w rozwoju talentu. Rozpatruje je posługując się metaforą „gnuśnego sługi”, który zakopał powierzone mu dobra, podczas, gdy jego zadaniem było ich pomnażanie. Sprzeciwił się poleceniu swojego pana, znajdując po temu sugestywne acz pokrętne usprawiedliwienie (Mt 25, 24-25). Pogłębioną analizę przyczyn, dla których człowiek wycofuje swoją inicjatywę w obszarze rozwoju, można odnaleźć w nauczaniu papieża Franciszka, który kontynuuje myśl poprzedników (Jan Paweł II, 1997b, p. 30, s. 474). Wskazuje on na cztery bariery blokujące prawidłowe owocowanie ludzkich zdolności. Należą do nich: poczucie przegranej (pesymizm, dezawuowanie własnej wartości)²⁰; strach²¹; legalizm skutkujący moralnym minimalizmem²² oraz zachowawczość²³. Kluczową rolę w powstawaniu tych barier odgrywa zafałszowana koncepcja Boga (Franciszek, 2017b, s. 26). Od pracy nad kształtowaniem prawidłowego obrazu Boga, który jest pełen miłości, czułości i dobroci, zaczyna się uzdrowienie i uwolnienie w obszarze indywidualnego potencjału. Trzeba go doświadczyć, by nie zaprzepaścić własnego powołania do szczęścia. „Bóg nie jest bowiem kontrolerem szukającym nieskasowanych biletów, ale Ojcem poszukującym dzieci, któremu trzeba powierzyć swoje dobra i swoje plany (por. w. 14)” – stwierdza papież (Franciszek, 2017a, 15).

20 Podkreśla to papież Franciszek: „Jedną z najpoważniejszych pokus tłumiących zapal i odwagę jest poczucie przegranej, przemieniające nas w niezadowolonych i rozczarowanych pesymistów o pośepnej twarzy. Nikt nie może podjąć walki, jeśli nie wierzy w zwycięstwo. Kto zaczyna bez ufności, stracił wcześniej połowę bitwy i zakopuje własne talenty” (Franciszek, 2003, p. 85, s. 52).

21 „W stosunku tego sługi do pana nie ma zaufania, ale się go boi, i to go blokuje. Strach zawsze paraliżuje i często sprawia, że podejmujemy błędne decyzje. Strach zniechęca do podejmowania inicjatyw, skłania do uciekania się do rozwiązań bezpiecznych i gwarantowanych” (Franciszek, 2017b, s. 26).

22 „...często uważamy, że nie uczyniliśmy nic złego i dlatego się zadowalamy, zakładając, że jesteśmy dobrzy i sprawiedliwi. A zatem grozi nam, że będziemy się zachowywali jak zły sługa: on również nie uczynił nic złego, nie zmarnował talentu, a nawet dobrze go przechował w ziemi. Ale nieczynienie niczego złego nie wystarcza” (Franciszek, 2017a, s. 15).

23 „...nie jest wierny Bogu ten, kto troszczy się jedynie o zachowanie, o utrzymanie skarbów przeszłości. Tymczasem, jak mówi przypowieść, ten kto dodaje nowe talenty, jest naprawdę »wierny« (ww. 21. 23), ponieważ ma taką samą mentalność jak Bóg i nie stoi w miejscu: podejmuje ryzyko z miłości, poświęca swe życie dla innych, nie godzi się, by zostawić wszystko takim, jakie jest” (tamże).

PODSUMOWANIE I WNIOSKI PASTORALNO-KATECHETYCZNE

Analiza znaczeń i kontekstów, w jakich w przepowiadaniu Kościoła współczesnego pojawia się słowo *talent*, wskazuje, że stanowi ono (wraz z przypowieścią z której się wywodzi) wyjątkowo użyteczny nośnik istotnych treści chrześcijańskiego orędzia oraz prowadzi do pogłębionego rozumienia różnic indywidualnych i indywidualnego potencjału istot ludzkich. Perspektywa ewangeliczna stanowi z jednej strony podstawę a z drugiej niejako zwieńczenie dociekań psychologicznych, socjologicznych czy neurobiologicznych, nadając im całościową formę i głębię. Jakie zastosowanie dla powyższych analiz i konkluzji można wskazać na terenie przepowiadania, pedagogii chrześcijańskiej (integralnej) czy katechezy permanentnej?

Użyteczność pojęcia *talent* w realizacji celów katechetycznej posługi słowa

Celem katechezy jest rozwijanie relacji z Chrystusem i przez Chrystusa z Trójcą Świętą. Bogactwo znaczeń słowa *talent* oraz wielość kontekstów jego użycia w przepowiadaniu współczesnego Kościoła, w połączeniu z popularnością i uniwersalnością analizowanego pojęcia we współczesnej kulturze, wskazuje na jego wysoką użyteczność w komunikowaniu orędzia ewangelicznego. Upowszechnienie rozumienia życia jako talentu danego i zadanego, stanowi formę wezwania do nawrócenia i odkrywania relacji z Bogiem oczekującym od każdego człowieka aktualizacji własnej potencjalności. Rozwój własnych uzdolnień stanowi wyraz bliskiej i ufnej więzi z miłującym Ojcem, który przez Chrystusa w Duchu Świętym namaszcza do wielorakiej posługi miłości wobec Kościoła i współczesnego świata. Od przepowiadania chrześcijańskiego (homilia, katecheza) należałoby oczekiwać stałej troski o przekaz biblijnego obrazu Boga jako kochającego i czułego Ojca, którego obecność i kierowane do człowieka wezwanie, wyzwala a nie blokuje aktualizację indywidualnego potencjału osoby.

Talent i utalentowanie a zadania katechezy

Odwoływanie się do ludzkiego utalentowania wiąże się bezpośrednio z takimi zadaniami katechezy jak wychowanie wspólnotowe, formacja apostołska i wychowanie moralne. Służba wspólnocie przy użyciu własnych zdolności posiada dwojakie ukierunkowanie: *ad intra* (wykorzystywanie uzdolnień w ramach budowania społeczności Kościoła) i *ad extra* (tworzenie wspólnot świeckich takich jak rodzina, naród, społeczność lokalna, wspólnota pracownicza itp.). Kluczowym wyzwaniem w procesie przygotowania osoby do zarządzania własnym utalentowaniem w aktywności apostołskiej jest wzbudzenie motywacji miłości i służby, która powinna górować nad innymi powodami do samodoskonalenia takimi jak np. wzrost własnej produktywności czy konkurencyjność na rynku pracy. Istotną

rolę w procesie wychowania moralnego odgrywa budzenie świadomości, że utalentowanie jest zjawiskiem powszechnym. Świadomość ta chroni przed usprawiedliwianiem własnej beczynności i zaniedbań na polu służby posiadanymi darami. Wiara w powszechność utalentowania a także docenienie wartości zróżnicowania, chroni przed pokusą wzajemnego porównywania się ludzi i zazdrości tym, którzy otrzymali „więcej talentów” niż pozostali. Realizując wychowanie moralne na katechezie, należy propagować postawę aktywnej odpowiedzi na wezwanie, kryjące się we własnym unikalnym obdarowaniu i przestrzegać przed pokusą „zakopywania talentów”.

Zindywidualizowanie metod i form głoszenia

Wszelkie formy i metody posługi słowa realizowanej przez Kościół, powinny uwzględniać indywidualne (a nie tylko społeczne, kulturowe czy religijne) różnicowanie adresatów. Oznacza to niezbędność stosowania szerokiego wachlarza narzędzi dydaktycznych i wychowawczych a także form organizacyjnych, umożliwiających efektywny przekaz dostosowany do specyficznych cech odbiorców orędzia katechetycznego. Istnieje silna i pilna potrzeba intensyfikacji działań na rzecz tworzenia chrześcijańskich placówek edukacyjnych i wychowawczych, nastawionych na rozwijanie indywidualnego potencjału młodych ludzi.

Orędzie utalentowania w katechezie permanentnej

Interpretacja życia ludzkiego jako talentu „danego i zadanego” może być użytecznym motywem narracji ewangelizacyjnej na każdym etapie procesu ewangelizacyjno-katechetycznego – w ramach tak zwanego pierwszego głoszenia, w katechezie inicjacyjnej a także w stałym wychowaniu wiary. Wspieranie chrześcijan w odkrywaniu własnych talentów stanowi wyzwanie pastoralno-katechetyczne dla pracy z każdą grupą wiekową i na każdym etapie procesu rozwoju wiary. Katecheza rodzinna, parafialna i szkolna powinny być nakierowane na kształtowanie osobowości dzieci otwartych na doskonalenie własnych zdolności i zaangażowanych w życie najbliższego środowiska i w społeczność rówieśniczą. Katechizacja i duszpasterstwo młodzieży powinny wspomagać poszukiwanie własnego powołania w Kościele i świecie. Z kolei od stałego wychowania wiary osób dorosłych należałoby oczekiwać wzmacniania tożsamości chrześcijan świeckich, realizujących – każdy na swój sposób – trojaką posługę Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla pośród rzeczywistości ziemskich.

Treść przepowiadania uwzględniająca obszary utalentowania

Wskazując na wielość obszarów owocowania ludzkich uzdolnień i predyspozycji, nauczanie Kościoła inspiruje duszpasterzy i katechetów, a także twórców programów edukacyjnych i formacyjnych, do kształtowania treści orędzia pod kątem realizacji własnego powołania w różnorodnych dziedzinach życia. Uprzywilejowaną domeną odkrywania i rozwoju talentów jest sfera kultury. Kluczową cechą chrześcijańskiej aktywności artystycznej i medialnej jest odpowiedzialność za podtrzymywanie i rozwijanie narodowego dziedzictwa. Stanowi ono samo w sobie talent, którego nie wolno zakopywać, lecz należy pomnażać dla wspólnego dobra. Niezbędne jest również uświadamianie wiernym ważności pomnażania talentów w obszarze aktywności zawodowej i działalności gospodarczej, które stanowi odpowiedź na nakaz Stwórcy czynienia sobie ziemi poddaną. Jednocześnie należy zachęcać do obrony ustroju szanującego wolność gospodarczą, który zapewnia odpowiednią przestrzeń dla rozwoju kreatywności i służby talentem przedsiębiorczości. Dynamiczny rozwój współczesnej nauki i techniki, będący efektem aktualizacji ponadprzeciętnego czy wybitnego potencjału intelektualnego osoby ludzkiej, rodzi ambitne wyzwania dla chrześcijan, którzy w sposób szczególnie odpowiedzialni są za etyczny kształt obecnych przemian. W przepowiadaniu powinno się także zachęcać do zaangażowania chrześcijan świeckich w działalność polityczną oraz aktywne budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Potrzeba korelacji

Nauczanie chrześcijańskie i katecheza zajmujące się talentem i utalentowaniem, powinny być otwarte na korelację ze świeckimi dziedzinami wiedzy, zaś nauki takie jak katechetyka, homiletyka czy pedagogika chrześcijańska, powinny w swoich badaniach uwzględniać interdyscyplinarność dociekań. Wobec ustaleń nauk szczegółowych na temat predyspozycji i indywidualnego potencjału intelektualnego człowieka, pastoralisci i katechetycy są powołani do tego, by odgrywać rolę integrującą (scalanie i zastosowanie wniosków), poszerzającą (przy uwzględnieniu perspektywy teologicznej) a także polemiczno-krytyczną (ewaluacja moralno-etyczna teorii psychologicznych czy wychowawczych).

Powyższe konkluzje i rekomendacje nie wyczerpują bogactwa inspiracji płynących ze sposobu, w jaki przepowiadanie współczesnego Kościoła katolickiego odczytuje przesłanie przypowieści o talentach a także interpretuje fakt zróżnicowania i drogocенności ludzkich uzdolnień. Zagadnienie wydaje się na tyle ważne i pożyteczne, że dalsze jego zgłębianie stanowi istotny imperatyw do poszukiwań

w obszarze nauk teologicznych, w szczególności związanych z katechezą i wychowaniem chrześcijańskim. Obserwując gospodarcze, społeczne i kulturowe przemiany zachodzące we współczesnym świecie, można dostrzec narastający trend wielorakiego doceniania ludzkiej różnorodności i utalentowania. Wyjście tym tendencjom naprzeciw przez pogłębioną refleksję teologiczno-pastoralną oraz zaangażowanie w projektowanie i realizację twórczych przedsięwzięć duszpasterskich, jest właściwą odpowiedzią na znak czasu.

Bibliografia:

- Andrukowicz, W. (2012). *By dziecko było geniuszem. Wprowadzenie do edukacji komplementarnej*. Kraków.
- Bańko, M. (red.). (2003). *Wielki słownik wyrazów obcych PWN*. Warszawa.
- Benedykt XVI. (2007). *Orędzie na XXII Światowy Dzień Młodzieży 2007 r.* Pobrane z: <https://ekai.pl/dokumenty/oredzie-na-swiatowy-dzien-mlodziezy-1990/>
- Benedykt XVI. (2009a). Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” (16.11.2008). *L'OssRom (Pl)* (1), s. 54.
- Benedykt XVI. (2009b). Przemówienie podczas spotkania z wolontariuszami w Wiedniu (9.09.2007). W: tenże, *Mysli na każdy dzień*. Poznań.
- Benedykt XVI. (2010). Przemówienie podczas spotkania z artystami (21.11.2009). *L'OssRom (Pl)* (320), s. 29.
- Benedykt XVI. (2012). Orędzie na XXVII Światowy Dzień Młodzieży. *L'OssRom (Pl)* (5), s. 9–13.
- Benedykt XVI. (2013). Orędzie na Światowy Dzień Młodzieży 2013 r. *L'OssRom (Pl)* (1).
- Bralczyk, J. (red.). (2005). *Słownik 100 tysięcy potrzebnych słów*. Warszawa.
- Brückner, A. (1985). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa.
- Długosz-Kurczabowa, K. (2008). Talent. W: *Wielki słownik etymologiczno-historyczny języka polskiego*. Warszawa.
- Dunaj, B. (red.). (1996). *Słownik współczesnego języka polskiego*. Warszawa.
- Franciszek. (2003). *Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium” o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie*. Kraków.
- Franciszek. (2014). Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” (16.11.2014). *L'OssRom (Pl)* (12), s. 52.
- Franciszek. (2017a). Homilia podczas Mszy św. z okazji I Światowego Dnia Ubogich (19.11.2017). *L'OssRom (Pl)* (12), s. 15.

- Franciszek. (2017b). Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” (19.11.2017). *L'OssRom (Pl)* (12), s. 26.
- Franciszek. (2019). *Posynodalna adhortacja apostolska „Christus vivit” do młodych i całego Ludu Bożego*. Pobrane z: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-Francesco_esortazione-ap_20190325_christus-vivit.html.
- Godyń, J. (1995). *Od Adama i Ewy zaczynać. Mały słownik biblizmów języka polskiego*. Kraków–Warszawa.
- Grochowski, G. (2008a). *Posłannictwo świeckich w ewangelizacji świata*. T. I: *Laikat z misją*. Gdańsk–Sandomierz.
- Grochowski, G. (2008b). *Posłannictwo świeckich w ewangelizacji świata*. T. II: *Misja laikatu*. Gdańsk–Sandomierz.
- Grzegorz Wielki. (1969). *Homilie na Ewangelię*, Warszawa.
- Hieronim ze Strydonu. (2008). *Komentarz do Ewangelii według św. Mateusza*. Kraków.
- Hilary z Poitiers. (2002). *Komentarz do Ewangelii św. Mateusza*. Warszawa.
- Jan Paweł II. (1985). Przemówienie do studentów Wybrzeża Kości Słoniowej (11.05.1980). W: tenże, *Nauczanie papieskie*. T. 3. Cz. 1. Poznań–Warszawa.
- Jan Paweł II. (1988). *Adhortacja apostolska „Christifideles laici” o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II*. Poznań.
- Jan Paweł II. (1995). Adhortacja apostolska *Ecclesia in Africa* do biskupów, do kapłanów i diakonów, do zakonników i zakonnice oraz do wszystkich wiernych o kościele w Afryce i jego misji ewangelizacyjnej u progu roku 2000. *L'OssRom (Pl)* (10), s. 20–21.
- Jan Paweł II (1996). *Orędzie do młodzieży całego świata z okazji XI Światowego Dnia Młodzieży 1996 r*. Pobrane z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/40warszawa_08061991.html.
- Jan Paweł II. (1997a). Encyklika *Centesimus annus*. W: tenże, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków.
- Jan Paweł II. (1997b). Encyklika *Sollicitudo rei socialis* z okazji dwudziestej rocznicy ogłoszenia *Populorum progressio*. W: tenże, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków.
- Jan Paweł II. (1997c). List do rodzin *Gratissimam sane* z okazji Roku Rodziny. W: tenże, *Listy pasterskie Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków.
- Jan Paweł II. (1997d). List apostolski *Mulieris dignitatem* z okazji roku maryjnego o godności i powołaniu kobiety. W: tenże, *Listy pasterskie Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków.
- Jan Paweł II. (1997e). List do kobiet. W: tenże, *Listy pasterskie Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków.

- Jan Paweł II. (1997f). Przemówienie do świata kultury zgromadzonych w Teatrze Narodowym (Warszawa, 8.06.1991). W: tenże, *Pielgrzymki do ojczyzny*. Kraków.
- Jan Paweł II. (1997g). Encyklika *Evangelium vitae* o wartości i nienaruszalności życia ludzkiego. W: tenże, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*. Kraków.
- Jan Paweł II. (1998). *Przekroczyć próg nadziei*. Lublin.
- Jan Paweł II. (2000). *Homilia wygłoszona w Castel Gandolfo do uczestników VII Międzynarodowego Forum Młodzieży*. Pobrane z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/homilie/mlodziej_17082000.html.
- Jan Paweł II. (2003). *Orędzie na Wielki Post 2003 r.* Pobrane z: <https://papiez.wiara.pl/doc/378758.Wiecej-szczescia-jest-w-dawaniu>.
- Jan Paweł II. (2004a). Przemówienie do młodzieży Rzymu i regionu Lacjum (01.04.2004). *L'OssRom (Pl)* (5), s. 34.
- Jan Paweł II. (2004b). Orędzie na XIX Światowy Dzień Młodzieży 2004 r. *L'OssRom (Pl)* (4), s. 14.
- Jan Paweł II. (2004c) *Audycja papieska dla pielgrzymów z Fundacji Centrum Twórczości Narodowej (25.01. 2004.)*. Pobrane z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/fundacja_ctn_25012004.html.
- Jan Paweł II. (2004d). *Wstańcie, chodźmy*. Kraków.
- Jan Paweł II. (2005). *List apostolski do artystów. Do tych, którzy z pasją i poświęceniem poszukują nowych „epifanii” Piękna, aby podarować je światu w twórczości artystycznej*, Wrocław.
- Jan Paweł II. (2006a). List apostolski *Parati semper* do młodych całego świata z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży. W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 3. Kraków.
- Jan Paweł II. (2006b). Przemówienie pożegnalne do uczestników VI Światowego Dnia Młodzieży (15.08.1991). W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 9. Kraków.
- Jan Paweł II. (2006c). Orędzie na V Światowy Dzień Młodzieży 1990 r. W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 4. Kraków.
- Jan Paweł II. (2006d). Przemówienie do młodzieży w „Kiel Center”. St. Luis (26.01.1999). W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 12. Kraków.
- Jan Paweł II. (2006e). List apostolski *Novo millennio ineunte* do biskupów, duchowieństwa i wiernych na zakończenie Wielkiego Jubileuszu roku 2000. W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 3. Kraków.
- Jan Paweł II. (2006f). Spotkanie z młodzieżą przed grekokatolicką świątynią Narodzenia Matki Bożej we Lwowie (26.06.2001). W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 11. Kraków.
- Jan Paweł II. (2006g). Przemówienie do przedstawicieli świata nauki w Lublinie (9.06.1987). W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 9. Kraków.
- Jan Paweł II. (2006h). Orędzie na XIX Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu – 1985 r. Środki społecznego przekazu w służbie chrześcijańskiej promocji

- młodzieży. W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 4. Kraków.
- Jan Paweł II/ (2006i). Orędzie na XXVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu – 1992 r. Niech Bóg obdarzy mocą i wsparciem katolików działających w świecie środków społecznego przekazu! W: tenże, *Dzieła zebrane*. T. 4. Kraków.
- Karwowski, M. (2005). *Konstelacje zdolności. Typy inteligencji a kreatywność*. Kraków.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. (1994). Poznań. (KKK).
- Kerr, B. (red.). (2009). *Encyclopedia of giftedness, creativity and talent*. Los Angeles–London–New Delhi–Singapore–Washington DC.
- Leon XIII. (1879). *Encyklika „Aeterni patris” o filozofii chrześcijańskiej*. Pobrane z: <https://gloria.tv/article/vTvVAaAQasuF4dpY8cK1rXQ8F>.
- Leon XIII. (1987). Encyklika o kwestii robotniczej *Rerum novarum*. W: M. Radwan, L. Dyczewski, A. Stanowski (red.), *Dokumenty nauki społecznej Kościoła*. Rzym–Lublin.
- Majewski, M. (1995a). *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*. Kraków.
- Majewski, M. (1995b). *Tożsamość katechezy integralnej*. Kraków.
- Majewski, M. (1997). *Aktualne wyzwania katechetyczne*. Kraków.
- Majewski, M. (1998). *Metodologia katechetyki w teorii i praktyce*. Kraków.
- Nęcka, E. (2012). *Psychologia twórczości*. Sopot.
- Orygenes. (2002). *Komentarz do Ewangelii według św. Mateusza*. Cz. II. Kraków.
- Ożóg, T. (2014). Talent. W: Gigilewicz, E. (red.), *Encyklopedia Katolicka*. T. XIX. Lublin.
- Paciorek, A. (2008). *Ewangelia według św. Mateusza rozdziały 14–28. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*. T. 1. Cz. 2, Częstochowa.
- Paciorek, A. (2013). *Przypowieści Jezusa*. Częstochowa.
- Papieska Rada Iustitia et Pax. (2005). *Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*. Kielce.
- Paweł VI. (1964). *Encyklika „Ecclesiam suam” o drogach, którymi Kościół katolicki powinien kroczyć w dobie obecnej przy pełnieniu swojej misji*. Pobrane z: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/encykliki/ecclesiam_suam_06081964.html \
- Paweł VI. (1967). Encyklika o popieraniu rozwoju ludów *Populorum progressio*, ZNAK (6), s. 743.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych. Biblia Tysiąclecia*. (2002).Poznań. (BT).
- Piszczek, Z. (red.). (1990). *Mała encyklopedia kultury antycznej*. Warszawa.
- Pius XI. (1937). *Encyklika „ Nos es muy conocida” o sytuacji religijnej w Meksyku*. Pobrane z: <http://rodzinaKatolicka.pl/pius-xi-nos-es-muy-conocida-o-sytuacji-religijnej-w-meksyku/>
- Pius XII. (1957). *Encyklika o filmie, radiu i telewizji „Miranda prorsus”*. Watykan.

- Popek, S. (1996). *Zdolności i uzdolnienia jako osobowościowe właściwości człowieka*. Lublin.
- Popławski, E. (2007). *Z historii słowa „talent” w języku polskim*. Rozprawy Komisji Językowej ŁTN. T. LII. Łódź.
- Przygoda, W. (2009). Paradygmaty metodologiczne we współczesnej teologii pastoralnej. *Teologia Praktyczna*, 10, s. 31–43.
- Ratzinger, J. (2002). *Duch liturgii*. Poznań.
- Ratzinger, J. (2005a). *W drodze do Jezusa Chrystusa*. Kraków.
- Ratzinger, J. (2005b). *Wiara i życie w naszych czasach. Z kardynałem Josephem Ratzingerem Benedyktem XVI rozmawia Peter Seewald*. Kraków.
- Robinson, K. (2012). *Uchwycić żywo! O tym jak znalezienie pasji zmienia wszystko*. Kraków.
- Sękowski, A., Klinkosz, W. (red.) (2010). *Zdolności człowieka w ujęciu współczesnej psychologii*. Lublin.
- Sobór Watykański II. (1968a). Konstytucja Duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym. W: S. Jaworski, L. Krawczyk (red.), *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*. Poznań.
- Sobór Watykański II. (1968b). Dekret o apostołstwie świeckich. W: S. Jaworski, L. Krawczyk (red.), *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*. Poznań.
- Sołowiej, J. (1997). *Psychologia twórczości*. Gdańsk.
- Strelau, J. (2015). *Różnice indywidualne. Historia, determinanty, zastosowania*. Warszawa.
- Szmidt, K. (2013). *Pedagogika twórczości*. Sopot.
- Szmidt, K., Modrzejewska-Śmigulska, M. (red.). (2013). *Zasoby twórcze człowieka. Wprowadzenie do pedagogiki pozytywnej*. Łódź.
- Szymczak, M. (red.). (1994). *Słownik języka polskiego*. T. III. Warszawa.
- XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów. (2018). *Młodzi, wiara i rozeznanie powołania. Dokument końcowy*. Pobrane z: http://www.synod.va/content/dam/synod2018/documenti/DOKUMENT_KONCOWY_SYNODU.pdf.

THE CONCEPT OF TALENT IN SELECTED STATEMENTS OF THE CONTEMPORARY CHURCH

SUMMARY

Since the dawn of time people have been searching for an answer to the question of what is the source of individual differences between people and their diverse ability to meet challenges of broadly understood development. For a long time, the concept of talent, derived from the popular Gospel parable, has been associated with the issue of human aptitude (Matt. 25: 14-30). The purpose of this article was to investigate the meaning of the word *talent* and the contexts for its use in contemporary teaching of the Roman Catholic Church. Two basic understandings of the word were analyzed - spiritual and colloquial. Then, the article investigates the areas in which Christians were multiplying their talents: the Church, social and political life, culture, work and economic activity, science and technology, education, family and upbringing. The article examines the attitude a Christian should take towards his own talent and what obstacles he must overcome to improve his abilities. As a result of the analysis, theological and pastoral thesis were stated and some possible applications of the concept of talent in the area of Christian pedagogy, catechism and the broadly understood ministry of the word in the Church were indicated.

Article submitted: 21.11.2019; accepted: 27.11.2019.